

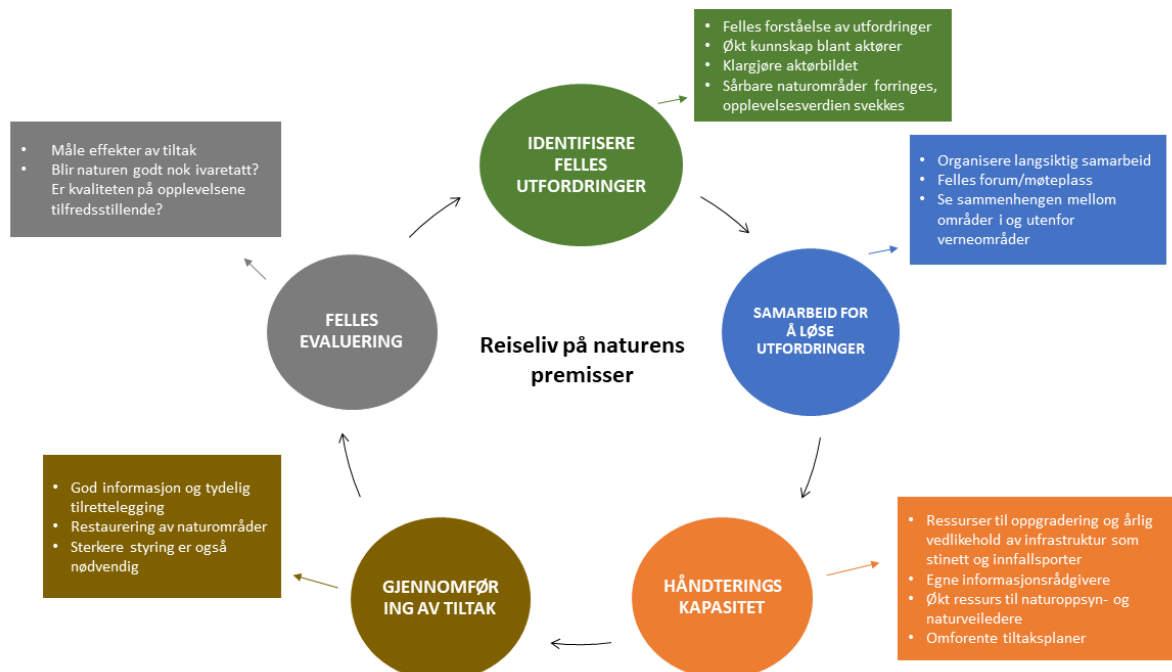
Innspill til Reisemålsutvalget fra nasjonalparkstyrrer i Innlandet

Reisemålsutvalget må se på hvordan en best kan tilrettelegge for økt bruk av naturen som reisemål uten at naturkvalitetene forringes. Det ligger et stort potensial i verdiskaping knytta til naturbasert reiseliv i og nær de store verneområdene, som representerer noe av det flotteste i norsk natur. Samtidig ser vi at naturkvaliteter mange steder er under press som følge av økt bruk.

I Miljødirektoratet sin *Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder* er det følgende overordna prinsipp som gjelder: ***Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.***

Både reiselivet og vernemyndighetene har felles overordna mål om å ta vare på verneverdiene, samtidig som at naturen skal kunne brukes til verdiskaping og opplevelser. Likevel ser vi mange eksempler på konflikter mellom bruk og vern – f.eks. ved at ferdsel forstyrrer villreinen, eller at områder med stor bruk utsettes for forsøpling og slitasje. Det går fram av vernevedtak og verneforskrifter at vi skal ta vare på naturverdiene i nasjonalparkene, og heller ikke reiselivet vil være tjent med at naturen brukes på en måte som forringer attraksjonene en skal leve av å selge.

Derfor er det viktig at Reisemålsutvalget i sitt videre arbeid kommer med konkrete forslag til hvordan en kan arbeide for å nå den tosidige målsettingen om både å ta vare på naturverdiene og legge til rette for økt verdiskaping i reiselivet. Figuren under skisserer en modell for hvordan en kan utvikle et bedre samarbeid for en bærekraftig utvikling.

Samarbeid mellom nasjonalparkforvaltning og reiselivet

Det er nødvendig med en besøksforvaltning som ser sammenhengen mellom områder innenfor og utenfor verneområdene. Det bør etableres et tettere samarbeid mellom aktører innenfor forvaltning og reiseliv, som jobber etter felles verdigrunnlag i bestemte fokusområder. Langsua nasjonalparkstyre, Gausdal kommune, Gausdal fjellstyre, Visit Lillehammer og Lillehammerregionen vekst startet på et tettere samarbeid i 2021. Fokuset er få til en «switch» for barnefamilien fra Hunderfossen en dag og så i Langsua neste dag. På den måten vil turisten bruke mer tid i regionen til beste for reiselivsbedrifter. Nasjonalparkforvaltningen mener at Dokkfarets landskapsvernområde som allerede er en del brukt, kan tåle noe mer ferdsel. Både type natur, aktuelle friluftstilbud og infrastruktur legger grunnlaget for det. Prosjektet kan bli et viktig bidrag til å skape et enda mer bærekraftig reisemål og at forvaltningsmål blir implementert i reiselivets mål og strategier.

Se vedlegg 1.

Håndteringskapasiteten må øke

Forvaltningen av norske naturområder drives på sparebluss. Fra nasjonalparkene i Norge har vi flere ferske eksempler på at naturverdiene blir forringet, som følge av mangelen på ressurser for å håndtere mer besøk. I Femundsmarka nasjonalpark finnes det dokumentasjon på utviklingen gjennom en periode på 30 år, der en ser tydelig hvordan terrengslitasje og ødeleggelser av gamle furutrær medfører en gradvis forringelse av dette området som har vært verna som nasjonalpark i over 50 år. Den nevnte utfordringene er eksempel som påpeker og varslers om at verneverdiene ikke blir godt nok ivaretatt. På sikt vil dette føre til store konsekvenser for nasjonalparkene som et reiselivsprodukt. Håndteringskapasiteten må øke i takt med målsetningen om økt bruk.

Se vedlegg 2.

Sårbar natur skal ivaretas

Forvaltningen har en rekke virkemidler for å sikre naturverdiene. God informasjon og tydelig tilrettelegging og kanalisering er nøkkelen til å løse mange utfordringer, noe som fungerer bra f.eks. på Besseggen. Men, dette er ikke alltid nok. Sterkere styring av ferdsel er også helt nødvendig i de meste sårbare områdene for å sikre naturverdiene på lang sikt. Knutshø, «Besseggens lillesøster», er trolig tapt som hekkeplass for kongeørn på grunn av økende ferdsel. Jo-stigen, en umerket sti i rasmark like ved Besseggen har fått omfattende skader etter stor ferdsel og påfølgende erosjon av vegetasjonsdekket. I disse to tilfellene er forebyggende tiltak vanskelig, eller nær umulig, dersom en ikke skal inn på sterkere virkemiddel som styring av ferdsel i perioder av året. Vi er inne i FNs tiår for naturrestaurering – i noen områder trengs helt konkrete tiltak for å tilbakeføre forringet områder tilbake til naturen.

Se vedlegg 3.

Vi håper utvalget vil ta med seg våre synspunkter inn i sitt arbeid!

Vennlig hilsen

Christian Elgaaen – Styreleder
Nasjonalparkstyret i
Femundsmarka og Gutulia

Leif Solemsli – Styreleder
Nasjonalparkstyret for
Jotunheimen og Utladalen

Håvard Halvorsen – Styreleder
Langsua nasjonalparkstyre

**Langsua
nasjonalpark**

Vedlegg 1

**DESTINASJONSSKAP OG NASJONALPARKFORVALTNING M.FL. SAMARBEIDER OM UTVIKLING AV
REISELIV OG BEVARING AV VERNEVERDIER**

Mål: Verdiskaping for reiselivet ved bruk av verneområder innenfor naturens tålegrenser

Aktører: Visit Lillehammer, Lillehammerregionen vekst, Gausdal kommune, Gausdal fjellstyre og
Langsua nasjonalparkstyre

Utgangspunkt

Lillehammerregionen har flere store reiselivsaktører med omfattende sommertilbud til barnefamilier som for eksempel Hunderfossen, Maihaugen og Lilleputthammer. Verneområdene i Langsua ligger en times kjøring fra Lillehammer sentrum og nevnte tilbud. Langsua nasjonalpark er den eneste nasjonalparken innenfor Visit Lillehammer sitt arbeidsområde. Langsua nasjonalparkstyre skal i henhold til nasjonal besøksstrategi for nasjonalparkene også bidra til lokal verdiskaping.

Et tettere samarbeid

Langsua nasjonalparkstyre, Gausdal kommune, Gausdal fjellstyre, Visit Lillehammer og Lillehammerregionen vekst startet på et enda tettere samarbeid i 2021. Nasjonalparkforvaltningen viste frem noen aktuelle besøksmål basert på besøksstrategien og forvaltningsplanen for Langsua. Her kan du vandre i variert natur, ta toppturer, bade, fiske, leke i bekken, utforske trollskogen, overnatting i telt eller hytter osv. Visit Lillehammer mener at dette er veldig attraktive områder for barnefamilier.

Klar til start. Holsbru i Gausdal.

Fotos: Morten Liebe, nasjonalparkforvalter

Strategier er drøftet og aktuelle konkrete tilretteleggingstiltak planlagt. Et markedsføringsprogram i form av en sommerkampanje med korte filmsnutter er regissert av Visit Lillehammer. Filmfolk og nasjonalparkforvalter har vært ut i felten sammen. Fokuset er på å få til en «switch» for barnefamilien fra Hunderfossen en dag og så i Langsua neste dag.

Nasjonalparkforvaltningen mener at dette landskapsvernområdet kan tåle noe mer ferdsel. Både type natur, aktuelle friluftstilbud og infrastruktur legger grunnlaget. Dette er en oppfølging av den

igangsatte differensierte forvaltning for hele vernekomplekset. Sårbare områder innenfor nasjonalparken og reservatene skal skjermes.

Vil dette lykkes?

Tiden vil vise det. Prosjektet kan bli et viktig bidrag til å skape et enda mer bærekraftig reisemål og forvaltningsmål blir implementert i reiselivets mål og strategier. Ved å sitte rundt sammen bord og ha en felles plattform for utfordringer og begrensninger kan samarbeidet bli suksessfylt.

Morten Liebe

Nasjonalparkforvalter i Langsua

14.11.22.

Vedlegg 2 til Innspill Reisemålsutvalget *Håndteringskapasiteten til nasjonalparkene må øke*

Sammenlignet med både andre land og arbeidet innen andre sektorer i Norge, drives forvaltningen av norske naturområder på sparebluss. Mens norske nasjonalparker har 1-2 forvaltere og noe bistand til oppsyn fra SNO, har f.eks. Koster nasjonalpark i Sverige 10 heltidsansatte.

I 2020 skulle et budsjett på 123 millioner dekke lønns- og driftsutgiftene til 62 nasjonalpark- og verneområdeforvaltere, drift av 48 verneområdestyrer, midler til utarbeiding av forvaltningsplaner og besøksstrategier, samt midler til skjøtsel, tilrettelegging, skilting og infoplakater.

Fra nasjonalparkene i Norge har vi flere ferske eksempler på at naturverdiene blir forringet, som følge av mangelen på ressurser for å håndtere mer besøk. Ett eksempel er fra Femundsmarka nasjonalpark som har opplevd en betydelig økning i slitasje over de siste 30 årene. I 1988 og i 2021 ble det gjennomført omfattende registreringer av slitasje som følge av ferdsel i Femundsmarka. Resultatene viser at slitasjeutviklingen har økt betydelig i det som er kjerneområdene for de besøkende. Antallet leirplasser har økt med ca. 70 % og antall skadde trær er mangedoblet i løpet av denne perioden. Dette til tross for at utviklingen i antall besøkende til nasjonalparken har vært stabil gjennom de siste 30 årene.

Femundsmarka forbindes med villmarksopplevelser og har utallige vann og vassdrag. Det finnes mange muligheter til å slå leir, og det er mulig å få nærkontakt med naturen og de skiftende stemningene uten å bli forstyrret av andre. Dette er et sted folk kommer til fordi de ønsker å oppleve urørt natur, men det er nettopp higenen etter villmarka som er en trussel mot villmarka selv. Et fysisk miljø som innehar en dårlig tilstand, vil kunne utløse uønsket atferd. Et område som er godt ivaretatt og ser bra ut, vil sannsynligvis gi positive opplevelser for den besøkende, men også fremme positiv atferd som ikke skader miljøet.

Hogst og skader på trær er en direkte trussel mot verneverdiene i Femundsmarka.

Slitasjen på leirplasser i Femundsmarka har økt med ca. 70 % over 30 år.

Den nevnte utfordringene er eksempel som påpeker og varsler om at verneverdiene ikke blir godt nok ivaretatt. På sikt vil dette føre til store konsekvenser for nasjonalparkene som et reiselivsprodukt. Håndteringskapasiteten må øke i takt med målsetningen om økt bruk. Vi skisserer noen forslag til aktuelle tiltak som ville styrket håndteringskapasiteten:

- Bedre kompetanse på informasjon med egne informasjonsrådgivere.
- Økt tilstedeværelse av naturoppsyn og/eller naturveiledere ville bidratt til å sikre naturverdiene og besøkendes naturopplevelser med god informasjon og veiledning.
- Større muligheter for å begrense ferdsel i bestemte perioder i de mest sårbare områdene for på sikt å kunne ivareta naturkvalitetene og attraksjonsverdiene for reiselivet.
- Økt fokus på bruk av randsonene som gode alternativ til nasjonalparkene.

Sindre Valan

Nasjonalparkforvalter i Femundsmarka og Gutulia

18.11.22.

Jotunheimen nasjonalpark

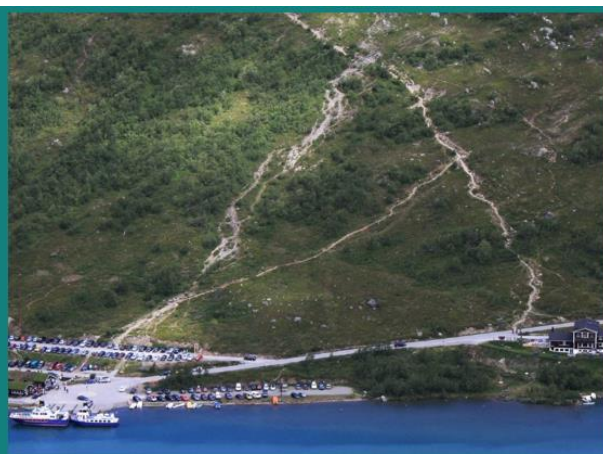
Vedlegg 3 til innspel Reisemålsutvalget – Eksempel på tilrettelegging og avbøtende tiltak for å redusere slitasje som følger av stor ferdsel.

Jotunheimen vart verna i 1980, og verneforskrifta tek høgde for at naturbasert reiseliv og friluftsliv som var der på vernetidspunktet skulle kunne utvikle seg med utgangspunkt i etablert infrastruktur med turisthytter og merka løypenett.

Enkelte ruter har svært stor trafikk, og på ruta over Besseggen er det ved ferdselsteljing registrert opp mot 50.-60.000 gjester årleg. Dette medfører ein del slitasje, og allereie i 2005 starta arbeidet med stiltak her. Statens Naturoppsyn og nasjonalparkforvaltninga sette da i gang eit stort arbeid for å reparere erosjonsskader og å forsterke stien med kanalisering og steinsetting på særleg utsette parti. Ved å styre trafikken til faste stitrasear og gjennomføre revegetering på dei slitte partia er området i betre stand i dag enn det var før tiltak vart sett i verk:

Stien ved Gjendesheim før restaurering 2005

2013: Kanalisering og revegetering har gitt resultat

Men arbeidet på stinettet blir aldri ferdig, og det er behov for jamleg vedlikehald med reparasjonar og førebyggjande tiltak i form av vassrenner for å unngå at smeltevatn og nedbør vaskar vekk lausmasser i stien.

Dette krev økonomiske ressursar og personalressursar til årleg oppfølging.

Forvaltninga vurderer at spora etter dei mange som går over Besseggen har akseptabel innverknad på verneverdiane, så lenge ein får ressursar til å følgje opp dei meir erosjonsutsette partia i dei bratte liene opp frå Memurubu og Gjendesheim.

Foto: Ørjan Venås,
Besseggenpatrulja

Ruta over Besseggen viser ein markant sti prega av høg ferdsel, men dei aller fleste følgjer den faste traseen, slik at vegetasjonen er nokonlunde intakt på sidene. Her fungerer opplegget med tilrettelegging og førebyggjande tiltak godt.

På nabofjellet Knutshøe er situasjonen meir utfordrande, til trass for færre besøk (ca 13.000 registrert på ferdselsteljingar i 2021 og 2022). På den smale fjellryggen, med svært verdifull og sårbar naturtype, er ein stor del av vegetasjonsdekket slitt bort. I tillegg medfører trafikken uroing av hekkande fugl på ein sårbar periode om våren. Førebyggjande tiltak er vanskeleg, eller nær umogleg, dersom ein ikkje skal inn på sterkare verkemiddel som styring av ferdsel i periodar av året.

Jotunheimen
nasjonalpark

Den langsgående fjellryggen på Knutshøe er skilt ut som **kalkrik rabbe** med verdi *svært viktig (A)*. Det er påvist et høyt antall rødlistearter (karplanter og moser) i det utfigurete området. Flere av disse artene er sårbare for trakk, økt erosjon og trolig også klimaendringer. Rabbe er klassifisert som nær truet (NT) i norsk rødliste for naturtyper. (Geir Høitomt, sårbarhetsrapport 2021)

Her skjer trakk/slitasje på ein stor del av vegetasjonsflata på ein smal fjellrygg, medan det på Besseggen berre er ein smal trase på av totalarealet som blir berørt av slitasje.

Både kongeørn og andre sårbare fugleartar blir påverka av den store trafikken her:

KRONIKK

Nasjonalparkene våre ødelegges

Vi som bruker naturen, bør betale for det.

I vår mest verneverdige natur står forvaltningen av nasjonalparkene til stolk. Knutshø, Besseggens lillesøster, kan være tapt som hekkplass for kongeørn, skriver kronikkforfatteren.

FOTO: KRISTOFFER MÆLE THUESTAD / GJENDESHEIM

Øystein Aas
professor, Norges miljø- og
biologiske universitet (NMBU)

Publisert i går kl. 08:53

Innlandet Tips oss Langlesing Radio TV

Besseggens tøffe veslebror har vorte for populær

I mange år var fjellet Knutshøe fast hekkplass for kongeørn. Men nå har turistane tatt over.

Artikkel nrk.no – 19.09.2021

nrk.no – 30.07.2021

Behov for sterkare styring av ferdsel på område som er særleg utsett for slitasje, sjå eksempel frå Jostigen. Dette er ein umerka sti ved Besseggen, som dei siste åra har vorte sterkt profilert gjennom sosiale media – både frå reiselivet og privatpersonar.

Resultatet er omfattande erosjon etter av vegetasjonsdekket er slitt bort:

Foto: Fjelloppsynet i Vågå. Jostigen - 2013

Jostigen - 2021

Avbøtande tiltak på stien her er ikkje mogleg, sidan den ligg i rasmark med for ustabilt grunn til at ein kan gå inn med steinsetting eller stabile vassrenner for å hindre erosjon etter avrenning.

Kari Sveen

Nasjonalparkforvalter for Jotunheimen og Utladalen

18.11.2022